

סנהדרין סד

משה שווערד

1. מכתב מאליהו ח"ג ע' 178

פיתוי על ידי סקרנות

„ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם.“ יש כח באדם וסקרנות שמו. שרוצה לטעום ולעמוד על טיבם של דברים שמחוץ ממנו. כח זה ניתן לנו כדי לעורר את העיון בדברי תורה, שנשאף אליהם בטרם שטעמנו טעמם. אבל היצר הרע מפתה את האדם, ומשתמש בכח הסקרנות לשאוף לטעום עניני עולם הזה. אפילו לפני שטעם מהרע, מסית היצר הרע באדם, ואומר לו לנסות, ולו פעם אחת. „אחרי לבבכם — זו מינות, ואחרי עיניכם — זה הרהור עבירה“ (ברכות י"ב). לשני דברים אלה — לפני שטעם טעם החטא ועדיין אין לו קשר אליהם — יש לאדם חשק ותאוה לטועמם מתוך סקרנות. ולאחר הטעימה, כבר יש ליצר הרע מקום כניסה לאדם, ובא לידי „אשר אתם זונים אחריהם“, כבר נסחב אחרי התאוה. „הרחק מעליה דרכך, ואל תקרב אל פתח ביתה“ (משלי ה' ח') — כי רק צעד אחד מבדיל בינך לבין העבירה.

התאוה סבה למינות

התאוה והעבודה זרה — מינות — מסובכות זו מזו. תחילה באה התאוה, ואחר כך עבודה זרה. כי הרי התאוה היא הסבה לעבודה זרה, כאמרם ז"ל: „יודעין היו ישראל בעבודה זרה שאין בה ממש, ולא עבדו עבודה זרה אלא להתיר להם עריות בפרהסיא“ (סנהדרין ס"ג). האדם הולך אחרי המינות כדי להתיר לעצמו את כל רצונותיו באין מפריע. הרי שהנגיעות הן סבת המינות.

מכאן למדנו, שאי אפשר שינצל האדם ממינות כל זמן שהוא מלא פנייות של תאוות העולם הזה. הוא בא לידי כפירה כיון שהנגיעות משחדות ומעוורות את שכלו להתיר לעצמו את רצונותיו. לכן גם גדולי השכל נכשלו — ונכשלים גם היום — בכפירה. משום כך אין עצה למי שעסק בספרי מינות אלא בביטול הנגיעות — לשאוף להקטין את השלא לשמה במעשיו, להתרחק מפנייות לעניני עולם הזה, עד כמה שאפשר. ומה יעשה זה שיש בו ממדות התאוה, והוא מלא נגיעות של שאיפות לערכי עולם הזה? הוא לא יבא לידי אמונה על ידי חקירות שכליות, כי רצונותיו יהיו בעוכרנו. אלא יעסוק באמונה פשוטה, בלי

2. ספר מרגליות הים

כג. ולא עבדו ע"ז אלא להתיר להם עריות בפרהסיא, כלה"כ הושע ד' י"ב עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו כי רוח זבונים התעה, ויוזנו מתחת אלהיהם. וע' ניצוצי זהר פקודי רמ"ג א אות ב מס' מים אדירים שעל האד"ז (ס"ז א) / שהביא שמעתי מאדמו"ר הגאון [הגר"א] ז"ל כך קבלה בידינו מן הגאונים איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה שכל עבודה זרה היה צריך עבודת דבר ערוה ולכן כתיב אצל כל ע"ז ויוזנו אחרי הבעלים וקם העם הזה וזנה כו'.

קובץ מאמרים

יד

שהגיעה להם מאדם הרגישו תיכף נטיה בשכלם לומר, מצי טעין הכי, וכו' ואמרו ע"ז, תיפח רוחם של מקבלי שוחד, עיי"ש דברים נפלאים מאד, והשתא נחוי אנן, אם רו"ל, שהיו כמלאכים ברוחב דעתם ובמידותיהם הקדושות, פעלה עליהם קבלת הנאה כל שהוא להטות שכלם, כ"ש אנשים המשוקעים בתאות עוה"ז, אשר היצה"ר משחד אותם ואומר להם, הרי לפניך עולם של הפקר ועשה מה שלבך חפץ, עד כמה יש כח בנגיעה הגסה הזאת לעור עיני שכלם, כי בדבר שהאדם משוחד, לא יוכל להכיר את האמת אם היא נגד רצונותיו והוא כמו שיכור לדבר זה, ואף החכם היותר גדול לא תעמוד לו חכמתו, בשעה שהוא שיכור, ומעתה אין תימה מהפילוסופים שכפרו בחידוש העולם, כי כפי גודל שכלם עוד גדלו יותר ויותר תאוותיהם להנאות עוה"ז, ושוחד כזה יש בכחו להטות דעת אדם, לומר, כי שתי פעמים שנים אינן ארבע, אלא חמש, ואין כח בשכל האדם להכיר את האמת, בלתי אם אינו משוחד בדבר שהוא דן עליו, אבל אם הכרת האמת היא נגד רצונותיו של אדם, אין כח להשכל, גם היותר גדול, להאיר את עיני האדם.

ז. היוצא מזה, כי יסודי האמונה מצד עצמם הם פשוטים ומוכרחים לכל אדם שאיננו בכלל שוטה, אשר אי אפשר להסתפק באמיתתם, אמנם רק בתנאי, שלא יהא האדם משוחד, היינו שיהא חפשי מתאות עוה"ז ומרצונותיו, וא"כ סיבת המינות והכפירה אין מקורה בקילקול השכל מצד עצמו, כי אם מפני רצונו לתאוותיו, המטה ומעור את שכלו, ומעתה מובן היטב מה שהזהירה תורה, ולא תתורו אחרי לבבכם, זו מינות, היינו, שהאדם מוזהר להכניע ולשעבד את רצונותיו, כדי שיהא השכל חפשי מגטיות הרצון, וממילא יכיר את האמת המוכרחת לכל בן דעת, שהקב"ה ברא את העולם, כמאמר רבי עקיבא, שהעולם מעיד על הקב"ה שבראו, והכפירה אין לה שום מקום בשכל האדם, כי אם ברצונותיו ותאוותיו, יאילו לא הגיעו תאוותיו למדרגת גסה, לא היה אפשר, בשום אופן, לבוא לידי טעות של כפירה או ע"ז, ע"כ גדול עונו מנשוא, שהגביר תאוותיו על שכלו כ"כ עד שלא יכיר אמת פשוטה כזאת, והמצות

4. שו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סימן אלף כ

על אודות איש ואשה שהמירו דתם מרצונם יחד והיו כמה שנים בגיות יחד דרך אישות ועתה חזרו לצורם והכירו בוראם שניהם יחד ועתה באתי לדעת דעתכם [היכולים] לחיות [ביחד] 2 בהיתר או אם צריכי' להפרד. ואמנם אם אשה לבדה המירה ברצונה בלא בעלה ודאי נראה דבר פשוט דהיא אסורה דאין לך [הסתר] גדול מזה דא"כ ודאי נבעלה חשבי' לה ואפי' שבויה שנשבת חשבי' כודאי נבעלה לאוסרה לכהונה או עיר שכבשה [כרכום] כל כהנות [שבתוכה] אסורות (כתובות כ"ז ע"א) דודאי נבעלות חשבי' להו. ואמנם התם אמרי' שנאנסו ולא חשבי' להו שנתרצית אבל היכא שכפרה בעיקר ופרשה מכל דרכי יהדות והיתה עם הגוים ודאי נתרצית להם וכל גוים חשודי' על עריות ואפי' בהמתן של ישראל חביבה להם וא"כ ודאי נבעלה ברצון ואסורה לבעלה ועוד ראי' לאיסור מהא דאמר פ' ד' מיתות (ס"ג ע"ב) א"ר יהודא ישראל שבאותו הדור יודעי' שאין בע"ז ממש ולא עשו כך אלא להתיר להם [עריות] בפרהסיא ...

5. תורת חיים מסכת סנהדרין דף סד עמוד א

יתבו תלתא יומא בתעניתא. פ"י עם הלילות וה"ג בהדיא בפ' בא לו יתבו בתעניתא תלתא יומי ותלתא ליליא וטעם תלתא יומי משום דלעולם אין ישראל נתונין בצרה יותר משלשה ימים כדאיתא במדרש מגילת אסתר רבה באברהם כתיב ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וגו' השבטים ויאסוף אותם אל משמר שלשת ימים יונה שנא' ויהי יונה במעי הדגה ג' ימים וגם הנס דאסתר נעשה בסוף ג' ימים לתעניתם וכו'.

6. מהרש"א על סנהדרין דף סד/א

אמת דהיינו כמה שאמרו שהודה הקב"ה בדבר ויצא להם זה הדרש מדכתיב בסוף תפלתם דאנשי כנסת הגדולה **ואתה צדיק על כל הבא וגו' כי אמת עשית** דהיינו שקבלו וצדקו דין שמים עליהם ואמרו ואתה צדיק על כל עונש הבא עלינו בעבור שהלכנו אחר יצרנו ואף כי הוא אמת שאתה עשית את היצר הרע ובידך להסירו ויש לנו לומר לא איהו כו' **מכל מקום אנחנו הרשענו שלא נצחנו אותו כיון שהבחירה ניתן לאדם** כמה שאמרו לעיל ואמר שישבו בתענית עד שנמסר יצרא דע"ז בידם דהיינו שבטלו כחו שבלב בסיוע דשמים כמה שאמרו בדרך שאדם רוצה כו' והבא לטהר מסייעין לו ויצרא דע"ז הוא היצר הרע שבלב כמה שאמרו מחשבה רעה דע"ז הקב"ה מצרפה למעשה שנאמר למען תפוש ישראל בלבם ודו"ק:

7. ספר תורת חיים על סנהדרין דף סד/א

נפק כגוריא דנורא מבית קדשי הקדשים. ואם תאמר יצר הרע בבית קדש הקדשים מאי עבידתיה ויש לומר לפי שבריאית העולם ובריאית האדם דמיין להדדי דלהכי נקרא האדם עולם הקטן וכשם שהיצה"ר יושב בתוך האדם על לבו שהוא עיקרו ושרשו כדאיתא בפרק הרואה אמר רב יצה"ר דומה לזבוב ויושב על שני מפתחי הלב וכו' ומשם הוא מתפשט לכל האיברים כך היצה"ר יושב בתוך העולם על עיקרו ושרשו מקום אבן שתיה אשר משם הושחת העולם שהוא בתוך קדש הקדשים ומשם הוא מתפשט לכל העולם וכיון דיצה"ר דעבודת כוכבים ומזלות יצא ממקומו ונתפס נתבטל:

8. תוספות רא"ש על סנהדרין דף סד/א

אע"ג דמכוין לבזויי. פ"י ולעובדה בבזוי זה כגון שנשאו לכל ע"ז בבזוי דאי לא מכוין אלא לבזות הא אפ"י עובד ע"ז מאהבה ומיראה פטור לרבא ואפ"י אב"י דמחייב התם הכא מודה דפטור כיון דנתכוין לבזותה, ורב מנשה דשדא ביה פסא למראית העין הוא דחשש:

9. חדושי הר"ן על סנהדרין דף סד ע/א

ומאי דאמרין גבי ר' מנשיא זורק אבן למרקוליס תנן לא לחייבו סקילה ולא לחייבו חטאת שהרי ודאי לא קבלו באלוה אלא דאמרו ל"י שאף עפ"י שנתכוון לבזות זו היא עבודתו והרי הוא כמי שזבח בהמה לע"א ולא קבלה באלוה דהוי פלוגתא דאב"י ורבא בעובד ע"א מאהבה ומיראה דלאב"י חייב ולרבא פטור מיהו איסורא מיהא איכא אפילו לדברי רבא דקיימא לן כותיה:

10. רמב"ן על ויקרא פרק יח פסוק כא

אבל הענין כך הוא, שהאב עצמו מוסרו לכוזרים לשם שקוצם, וזהו שכתוב נתן למולך (להלן כ ג), כעין שעושים בפנים, כדכתיב ונתנם אל הכהן (לעיל טו יד) ואולי הכוונת עושיין בו תנופה או הגשה לפני המולך, והם מחזירין אותו לידי האב, והוא לוקחו ומעבירו בלהב האש, וזהו מעביר בנו ובתו באש וכך אמרו בירושלמי (סנהדרין פ"ז ה"י), לעולם אינו חייב עד שימסרנו לכוזרים ויטלנו ויעבירונו, כלומר שיטלנו מהם ויעבירונו הוא אבל לא היה שורפו, שהרי אמרו (סנהדרין סד:) המעביר את עצמו פטור, שהוא חי אף לאחר העברה, וכך פירוש רש"י: **ועם כל זה הנראה בעיני מהכרע הפסוקים כי היה הבן למאכולת האש**, שהכתוב אומר (יחזקאל כג לז) וגם את בניהן אשר ילדו לי העבירו להם לאכלה, ושם (פסוק לט) נאמר ובשחטם את בניהם לגלוליהם, **שהיו מעבירין אותו באש עד שישרף או שימות באש והיא שחיטתו**, כי הלשון הזה "העבירו להם" במולך הוא, ואמר בו הכתוב "לאכלה", והזכיר בו שחיטה, אם כן מה שאמר "כמשוורתא דפוריא", לומר **שהיו מעבירין אותו על השלהבת פעמים רבות והוא מת בלהב האש** והנה הוא חייב בדין התורה משעת העברה הראשונה משתמשול בו האור, כגון שנתפס האש באחד מאיבריו, ולכך הוצרכו לומר שהמעביר עצמו פטור, אבל היה האש אוכלת בו כי זה היה קרבנם למולך: **ולשון "מעביר באש" יאמר בכל מקום על הדבר שהוא בוער באש ואינו אוכל, מפני שנותנים אותו באש ומעבירים אותו ממנו ואינו נעשה אפר כנשרפים...**

11. רמב"ם יד החזקה - הלכות עבודת כוכבים פרק ו

(ג) הנותן מזרעו למולך ברצונו ובזדון חייב כרת בשוגג מביא חטאת קבועה ואם עשה בעדים והתראה נסקל שנאמר אשר יתן מזרעו למולך מות יומת וגו' ואזהרה שלו מנין שנאמר ומזרעך לא תתן להעביר למולך ולהלן הוא אומר לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש כיצד היו עושים מדליק אש גדולה ולוקח מקצת זרעו ומוסרו לכהניהם עובדי האש ואותן הכהנים נותנין הבן לאביו אחר שנמסר בידן להעבירו באש ברשותו ואבי הבן הוא שמעביר בנו על האש ברשות הכהנים ומעבירו ברגליו מצד זה לצד אחר בתוך השלהבת לא שהוא שורפו למולך כדרך ששורפין בניהם ובנותיהם לעבודת כוכבים אחרת אלא בהעברה בלבד היתה עבודה זו ששמה מולך לפיכך העושה עבודה זו לעבודת

כוכבים אחרת חוץ ממולך פטור: (ד) אינו חייב כרת או סקילה עד שימסור בנו למולך ויעבירו ברגליו באש דרך העברה מסר ולא העביר העביר ולא מסר או שמסר והעביר שלא בדרך העברה פטור ואינו חייב עד שימסור מקצת זרעו ויניח מקצת שנאמר כי מזרעו נתן למולך מקצתו ולא כולו:

12. בירורי שיטות

העברה באש למולך

א. מיהו המעביר. רש"י כותב (בעמוד ב בד"ה לא תתן) שסתמא דמלתא, שמש"י המולך הם המעבירים את הבן באש, וכן כותב רש"י בפירושו לתורה (ויקרא יח, כא) שהכמרים מעבירים את הבן אחר שהאב מוסרו להם. לעומת זאת כותבים הרמב"ן (בפירושו לתורה שם), בעל ספר החינוך (מצוה רח) ובעל סמ"ג (לאוין מ), שסדר הדברים המעכב לחיוב הוא שהאב מוסר את הבן לכמרים והם מחזירים אותו כדי שיעבירו באש. הר"ן כותב שכך מוכח מלשון המשנה שאינו חייב עד שימסור ויעביר באש, משמע שהאב המוסר הוא גם המעביר באש. הר"ן מביא הוכחה נוספת מלשון הירושלמי (פרק ז, י) שם נאמר: "עד שימסרנו לכמרים ויטלנו ויעבירונו" דהיינו שימסור, יטול בחזרה ויעבירונו. מלבד הוכחות אלו מקשים הרמב"ן (שם) ורבינו יונה בחדושיהו לסוגייתנו על שיטת רש"י כיצד יהא חייב האב על מעשה ההעברה של הכמרים, לכן נראה להם כדבר פשוט שתנאי לחיובו שיעבירונו בעצמו. אמנם על קושיה זו מתרץ בעל דינא דחיי שכנראה לפי רש"י החיוב הוא על עצם המסירה לשם ההעברה. קושיה נוספת מקשים בעל סנהדרי קטנה ובעל ערוך לנר שיש לפי רש"י חסרון בהתראה שאינה ודאית בשעת המסירה, כי אולי לא יעבירוהו באש, וצריך לומר כמו שכותב בעל ערוך לנר שהמסירה לבדה היא האיסור המחייב, או כמו שכותב בעל חזון יחזקאל על התוספתא (פרק י, ג) שאין כאן התראת ספק מפני שחזקה על הכמרים שיעבירו את הבן באש.

13. שערים מצויינים בהלכה

שהעבירים בכת אחת. ובסנהדרי קטנה תירץ, דמיירי דלא התרו בו עד האחרון, ולכן פטור ממיתה, דעל הראשונות פטור דהרי לא התרו בו, ועל האחרון פטור דהו"ל כל זרעו.

14. חדושי הר"ן על סנהדרין דף סד ע"א

כל שהמליכו עליו אפילו צרור ואפילו קיסם. היינו כר' אליעזר בר"ש דאמר שלא למולך פטור דכל שהמליכו עליו לא משמע ע"א דה"ל למימר כל שקבלו באלוה אבל לשון מלכות שייך במולך שהוא ענין של כשוף שחושב בעצמו שהוא מועיל לו אם ימליכו עליו ויעביר את בנו לפניו והיינו דאמר' דמולך לאו ע"א היא שאינו עושה אותה ע"א לקבלו באלוה אלא בכח כישוף כדפרישנא ואם זבח ונסך לפניו פטור וכן אם העביר בנו לפני ע"א פטור שאין העברת בנו עבודת ע"א אלא דרך כישוף הוא למולך בלבד:

15. חדושי הר"ן על סנהדרין דף סד ע"ב

העביר כל זרעו פטור שנאמר מזרעך ולא כל זרעך. פי' דא"כ דחייב ה"ל למכתב זרעך לא תתן ומדקאמר מזרעך משמע מקצתו ולא כולו ושעמא דמילתא דמנהג עבודת מולך בימים ההם כך היה והכי משמע באיכה רבתי ע"א של פלוני שלחני אליך כל הבנים שיש לך לא תקריב לו אחד וכו'.

16. שו"ת הרשב"א חלק ד סימן יח

עוד שאלת: על מה שכתוב בתורה: כי מזרעו נתן למולך כו'. ודרשו רז"ל: מקצת זרעו חייב, כל זרעו פטור. שנאמר: כי מזרעו נתן למולך כו'. ומפורש בספר המצות: כי הטעם הוא: מחמת שבמיתת ב"ד מתכפרים המומתי'. וזה שנתן כל זרעו למולך, עשה כל כך עבירה גדולה, שאין הקב"ה רוצה שיהיה כפרה לו, ע"כ. תשובה: האמת כדברי ספ' המצות. והטעם הוא: מפני שהנותן מקצת זרעו למולך, הוא טועה ושוגה באותו מקצת. וחייבו הכתוב מיתת ב"ד על שגגתו אשר שגג, או על זדונו אשר הזיד, כי מזרעו נתן למולך. למען יתכפ' לו אותו עון, במיתתו ע"י ב"ד. אבל הנותן כל זרעו, שוט' מוחלט הוא. ולפיכך: הוא פטור ממיתת ב"ד. לפי שהקב"ה אינו רוצ' שיתכפרו עונותיו הנמרצים של שוטה זה, במיתת ב"ד. כי הוא הרבה לפשוט, וצריך למנוע ממנו התשובה. ושיהיה כלה במזורה של גהינם, ובשאל תחתית.

17. דעת זקנים מבעלי התוספות ויקרא פרק כד

(יב) לפרוש להם על פי ה'. לפרוש משמע לפרש הכל שלא היו יודעין אם היה חייב סקילה מק"ו דמקלל אביו ואמו דכתיב בהו אביו ואמו קלל דמיו בו או שמא אינו דין שיהא נדון במיתת ב"ד כדי שלא יהא לו כפרה לפי שעשנו גדול כדאמרינן גבי מעביר בנו ובתו באש איש כי יתן מזרעו ודרשינן מזרעו ולא כל זרעו מכאן אמרו המעביר כל זרעו פטור והאי פטור לאו פטור ממש קאמר דא"כ מצינו חוטא נשכר אלא ר"ל פוטרין אותו ממית ב"ד כדי שלא יתכפר בכך...

18. מהרש"א על סנהדרין דף סד/ב

גמ' ומזרעך ולא כל זרעך. כתב הסמ"ג לאווינ מ' ויש בזה טעם לתשובת המינים מפני שבמיתת ב"ד מתכפרין המומתינ וזה עשה כ"כ עבירה גדולה שאין הקב"ה רוצה שיהא לו כפרה ומזה הטעם אני אומר כו' עכ"ל ע"ש נמזה נראה לתת טעם הא דאמרינן בכל דוכתא דאין עונשין מן הדין אע"ג דק"ו מדה היא בתורה מכ"מ אין לדון כן לענין עונש דאימא זה שעשה עבירה החמורה מזו אינו מתכפר בעונש המפורש בקלה ממנה וק"ל:

19. מרגליות הים (סד: אות ז):

ובתשובות הרשב"א ח"ג סי' ט העמיק עוד בטעם דאעמה"ד באמרו למה נסמוך על חקירת חכם ההוא ואולי חקירותיו כוזבות ואולי יעמוד חכם ויגלה סתירות דבריו, וראה ברשב"ם ב"ב פ"ח ב ד"ה למעיטי מדות ככרת, דאין עונשיו מק"ו דהאי אפשר בתשובה

20. ספר באר הגולה - הבאר השני (המשך)

בפרק ד' מיתות (סנהדרין סד): ... בענין המעביר זרעו למולך המעביר מקצת זרעו חייב כל זרעו פטור שנאמר ... ואומרים איך אפשר שיהיה חמור המעביר מקצת זרעו מכל זרעו, ולא שהוא חמור רק אמרו המעביר כל זרעו פטור ודבר זה אין מקבלין. והדבר הזה אין תמיה, אף כי הכתוב מוכח כך שכתב כי מזרעו נתן למולך ולא כתיב כי זרעו נתן למולך והרי משמע מקצת זרעו. והדבר הזה הוא ג"כ דבר ברור כי הדבר שהוא ניתן לאלקות הוא מקצת דבר, ודבר זה נראה מכמה מצות תרומה ומעשר וחלה שהם נתונים לש"י שאם נתן הכל אינו תרומה ואינו מעשר ואינו חלה, והטעם שחייב להפריש ממה שנתן לו הש"י, וזה גורם החיוב שיתן לש"י כאשר הש"י נתן לו, ואם יתן הכל ולא ישאר לו דבר א"כ אין ראוי ליתן כי ממה הוא נותן כאשר אין לו. לכך היו העובדים למולך עושין לתת מזרעם ממה שנתן להם לפי טעותם שהיו מאמינים בעכומ"ז והיו נותנין מקצת לעכומ"ז, ואם נותן הכל הוא פטור שאין זה נחשב נתינה מזרעו שלא נשאר לו דבר, וכבוד אלקות הוא שיתן לו מקצת ממה שנתן לו שבזה נראה שנתן לו כיון שנשאר לו עוד ואם לא נשאר לו כאלו לא נתן לו דבר ואין נקרא נתינה כלל. ובשביל כך העושה כל גרנו תרומה וכל עיסתו חלה אינה חלה ואינו תרומה, וזה שיתן האדם אל הש"י ממה שנתן לו. ועוד יש לך להבין כי הדבר ששייך לאלקות הוא מקצת שהוא נבחר מהכל, כמו שהיה שבט לוי נבחר מהכל שהם י"ב שבטים ובחר בשבט לוי מן השאר. ולפיכך כאשר נתן מקצת זרעו שייך בזה כי זה הוא נבחר לעבוד לאלקות מהכל וזה נקרא נתינה לאלקות, ואם יתן הכל כיון שאין כאן בחירה שהוא נבחר מן השאר אין זה נתינה לאלקות, כי לא שייך לאלקות רק דבר שהוא נבחר מן השאר כמו שנבחר העשירי למעשר ודברים אלו אין צריכים ביאור. ואף כי אין בוחר אותו מן השאר מ"מ צריך שיהיה במקצת, מפני כי במקצת שייך בחירה כאשר הוא במקצת. וגם דבר זה הוא כמו שאר דברים כי תמיה שלהם כאשר רחקו מדרכי התורה ומן החכמה:

21. דף על הדף סנהדרין דף סד עמוד ב

בתוס' (ד"ה העביר) הקשו שכיון שהעביר מקצת זרעו כבר נתחייב, והאיך יפטר במולך כל זרעו. ותירצו שהפטור של כל זרעו הוא רק בה' לו רק בן אחד והעבירו, א"נ כגון שהעביר כל זרעו בבת אחת, אבל בזה אחר זה באמת נשאר בחיובו.

אבל בכסף משנה (הל' ע"ז פ"ו ה"ד) תירץ דאה"נ מתלי תלי וקאי, ואם העביר מקצת בניו, ואח"כ את השאר, נפטר למפרע על מקצת בניו.

והקשו האחרונים דא"כ הו"ל התראת ספק, שמא יעביר את שאר בניו, ותירץ המנחת חינוך (מ' ר"ט) כמוש"כ תוס' מכות (ט"ו ע"א) דנזיר ששתה יין לא הו"ל התראת ספק, פן ישאל על נזירותו דמוקמינן אחזקה שלא ישאל, ה"נ אוקמי' אחזקה שלא יעביר כל זרעו (וכן כתב בהגהות בנין שלמה על הרמב"ם שם) ...

תירץ הגרי"ש אלישיב שליט"א: התראת ספק היא רק כאשר קיים ספק בגוף המעשה, אף כאשר בגוף המעשה אין ספק, אלא שיש באפשרותו לתקן לאחר מכן (על ידי העברת בניו) - אין זו התראת ספק.

עוד תירץ בזה הגרא"ל שטיינמן שליט"א: התראת ספק היא רק כאשר קיים ספק אם המעשה הוא מעשה עבירה, אך כאשר ברור שהמעשה הוא מעשה עבירה אלא שמתעורר ספק לגבי העונש - אין זו התראת ספק אלא התראת ודאי.

בפרדס יוסף (פר' אחרי מות) הביא שכומר אחד שאל להמהר"ל מפרגא ז"ל הא דמעביר כל בניו פטור, והשיב דמצינו עוד דין העושה כל גורנו תרומה אין תרומתו תרומה (בחלה פ"א מ"ט), והטעם דזה סימן שהוא מטורף דהתורה לא ירצה שיתן כל גורנו והוא איש איננו מיושב, וכן אם יתן כל בניו למולך איננו מן הישוב ומטורף כזה אין יכולין לדוננו. וכעין זה כתב בשו"ת הרשב"א (חלק ד' סי' י"ח).

22. ערוך לנר על סנהדרין דף סד/ב

שם בתוספ' ד"ה העביר כל זרעו. וא"ת מקמא מיחייב ליה: ולא ניחא להו למימר דבאמת כשהעביר הראשון מתחייב ורק אם עבר גם האחרים יפטר מחיוב זה כשלא דנו אותו עדיין וכמ"ש הכ"מ בה' ע"ז דא"כ התראת ספק היא שמא יעביר גם האחרים אכן לא ידעתי למה לא ניחא להתוספ' לפרושי דאצטריך קרא היכי דלא אתרו ביה בראשון דלא מחייב ובשני דאתרו ביה גם כן פטור כיון שהעביר כל זרעו:

23. מרגליות הים

יא. תורה העביר כו' וא"ת מקמא מיחייב ליה כו'.
בערל"נ כ' לא ניחא להו למימר דבאמת כשהעביר הראשון מתחייב
רק אם העביר גם אחרים פטור מחיוב זה וכגון שלא דנו אותו עדיין
כמ"ש הכ"מ בהל' ע"ז דא"כ התראת ספק הוא שמא יעביר גם האחרים,
אכן הו"ל לפרושי דאצטריך קרא היכי דלא אתרו ביה בראשון
ואתרו בשני דג"כ פטור כיון שהעביר כל זרעו, ובלא"ה אין לדמות
זה לשאר דוכתי דפטרו מטעם התראת ספק דהתם חושבים אולי
יתוקן החטא אבל בזה הרי יש רק לחשוש שיוסיף לפשוע ולפיכך
כל עוד שלא העביר השאר התראה גמורה היא, ויעוין במנחת חינוך
מצוה ר"ח, שו"ת שדה יהושע (וולרשטיין) סי' כ"ב, והרי בשמים
מה"ת סי' קל"ח (ק"ו רע"ד).

24. דף על הדף סנהדרין דף סד עמוד א

בגמ': הפוער עצמו לפעור זהו עבודתו.

בשם אדמו"ר הבית ישראל זי"ע הגידו, שביאר ענין זה של עבודת פעור, שהעובדים הראשונים של פעור הי' דבוקים בהע"ז בכל לבם ובכל נפשם בלכתם ובביתם בשבתם ובקומם וגם בשעה זו שפערו, ואח"כ נחלשו הדורות, וכבר לא היו דבוקים כל כך בע"ז, עד שירדו מזריגה אחר מזריגה, ונשאר בסוף רק עבודה זו האחרונה - שפוערים עצמם לפנייה...